

УДК 81'373.7:811.112.2

СЕМАНТИКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ КОМПОНЕНТОМ *HUND* У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Н.В. Романова, докт. філол. наук (Херсон)

Стаття присвячена дослідженню семантики фразеологічних одиниць із компонентом *Hund* у сучасній німецькій мові. Окреслено смислове наповнення слова *Hund* у німецькій мові ХХІ століття через термін, функціональний стиль та перенесене значення, розглянуто й уточнено етимологію елемента, виявлено його первісну мотивацію – «одна із гірських тварин», що апелює до ранньоіндоевропейської мови, простежено семантичний розвиток слова *Hund* в індоєвропейській мові, висвітлено пряме й перенесене значення аналізованого компонента в семантичній структурі фразеологічних одиниць німецької мови ХХ–ХХІ століть. Детальне вивчення експериментальної картотеки, укладеної авторкою на основі найбільш авторитетних німецькомовних тлумачних («Варіг») і фразеологічних («Дуден») словників, двомовних фразеологічних (Л.С. Осовецька, К.М. Сільвестрова) та найповнішого з-поміж німецько-українських словників, де широко представлено фразеологію – сталі словосполучення, ідіоми, звороти, штампи, приказки, прислів'я (В. Мюллер), дало змогу зробити висновки щодо обмеження лексичних засобів вербалізації семантики собаки. Доведено, що лексичні засоби збігаються із зоологічним терміном і водночас орієнтовані на загальне й перенесене вживання. З частиномовного погляду, собака репрезентована повнозначними частинами мови: іменником і займенником. Іменник характеризується граматичними категоріями роду (чоловічий), числа (однина, множина), відмінка (називний, давальний, знахідний), означеності (означений артикль), неозначеності (неозначений артикль), вилучення (нульовий артикль), займенник диференційовано за семантичною ознакою і відображено третьою особою в множині називного відмінка; виділено його паралельні функції: сполучник та підмет підрядного речення. Встановлено розмаїтість семантики аналізованого матеріалу, зумовленою лінгвальними й екстралінгвальними чинниками. Дані висновки підтверджують широковідомі міркування лінгвістів щодо переходу терміна в загальноживану лексику, семантичного розвитку слова під впливом мовних і позамовних чинників, а також вияву семантичного потенціалу слова в комунікативному та прагматичному аспектах.

Ключові слова: перенесене значення, пряме значення, семантика, собака, термін, фразеологічна одиниця.

Романова Н.В. Семантика фразеологических единиц с компонентом Hund в современном немецком языке. Стаття посвящена исследованию семантики фразеологических единиц с компонентом *Hund* в современном немецком языке. Очерчено смысловое наполнение слова *Hund* в немецком языке ХХІ века сквозь призму термина, функционального стиля и переносного значения, рассмотрено и уточнено этимологию элемента, выявлено его первичную мотивацию – «одно из горных животных», которая восходит к раннеиндоевропейскому языку, прослежено семантическое развитие слова *Hund* в индоевропейском языке, освещено прямое и переносное значения исследуемого компонента в семантической структуре фразеологических единиц немецкого языка ХХ–ХХІ веков. Детальное изучение экспериментальной картотеки, составленной автором на основании наиболее авторитетных немецкоязычных толковых («Вариг») и фразеологических («Дуден») словарей, двуязычных фразеологических (Л.С. Осовецкая, К.М. Сильвестрова) и наиболее полного среди немецко-украинских словарей, где широко представлена фразеология – устойчивые словосочетания, идиомы, обороты, штам-

пы, поговорки, пословицы (В. Мюллер), способствовало выводам об ограничении лексических средств вербализации семантики собаки. Доказано, что лексические средства совпадают с зоологическим термином и одновременно ориентированы на основное значение и переносное. С точки зрения морфологии, собака представлена знаменательными частями речи – именем существительным и местоимением. Имя существительное имеет формы рода (мужской), числа (единственное, множественное), падежа (именительный, дательный, винительный), определённости (определённый артикль), неопределённости (неопределённый артикль), опускания (нулевой артикль), местоимение дифференцировано по семантическим признакам и реализует третье лицо во множественном числе именительного падежа и выполняет параллельные функции: союз и подлежащее придаточного предложения. Установлено, что разнообразие семантики анализируемого материала возникло под влиянием языковых и неязыковых факторов. Данные выводы подтверждают широко известные размышления лингвистов о детерминологахизации лексики, развитии лексической семантики, а также о проявлении семантического потенциала слова в коммуникативном и прагматическом аспектах.

Ключевые слова: переносное значение, прямое значение, семантика, собака, термин, фразеологическая единица.

Romanova N.V. Semantics of the phraseological units with the component HUND in the modern German language. The article is devoted to the semantics of the phraseological units with the component HUND in the modern German language research. The author defines the semantic content of the word HUND in the German language of the XXI century through a term, functional style and transferred meaning. Also the author distinguishes and specifies the etymology of the element, determines its original motivation – “one of the mountain animals”, which makes an appeal to the Early Indo-European language. The transferred meaning of the element under analysis in the semantic structure of the German language of the XX–XXI centuries is highlighted. Thorough analysis of the experimental card index made by author on the ground of such lexicographical sources as: the most authoritative German explanatory (“WAHRIG”) and phraseological (“DUDEN”) dictionaries, the bilingual phraseological dictionary of L.S. Osovetska and K.M. Silvestrova; the most complete among all German-Ukrainian dictionaries, where widely presented to phraseology – common figures of speech, idioms, phrases, stamps, sayings, proverb are presented (V. Myller), gave an opportunity to make some conclusion about the limitation of the lexical means of the semantics “dog” verbalization. The author proves that lexical means coincide with the zoological term being oriented at the same time onto the common and transferred usage. From the morphological point of view a dog is represented by two basic parts of speech: noun and pronoun. The noun is characterized by the grammatical categories of gender (masculine), number (single, plural), case (nominative, dative, accusative), definiteness (definite article), indefiniteness (indefinite article), omission (zero article). The pronoun is differentiated according to the semantics feature and is represented by the third person in plural in the nominative case; its parallel functions are defined as conjunction and subject of the subordinate sentence. The multiplicity of the semantics of the analyzed material predetermined by the lingual and extralingual factors is defined. The conclusions verify the widely know statements of linguists about the transfer of the term to the category of the common lexis, semantical development of a word under the influence of the linguistic and extralinguistic factors and the appearance of the semantic potential of a word in the communicative and pragmatic aspects.

Key words: direct meaning, dog, phraseological unit, semantics, term, transferred meaning.

1. Вступ

Німецькі фразеологічні одиниці (далі – ФО) є унікальним емпіричним матеріалом, дослідження якого в кожній новій науковій парадигмі не вичерпує сутності феномену, а лише висвітлює нові грані й перспективи його вивчення [7, с. 74–76, 151–153].

Серед представників національних шкіл теоретичні й практичні аспекти прояву німецької фразеології досліджують: Л.В. Архипкіна, Я.А. Баран, Г. Бургер, В.І. Гаврись, М.В. Гамзюк, С.Н. Денисенко, О.П. Димитренко, Ж.А. Дягілева, Л.А. Ковбасюк, К.І. Мізін, У.І. Михайлишин, О.В. Петро-

чук, О.П. Пророченко, С.М. Солдатова, Ф. Флейшер, І.І. Чернишева, Т. Шіппан, В.І. Школяренко, У. Шрертер та ін.

Хоч би які аспекти ФО не привертати увагу названих лінгвістів – номінативні, конотативні, національно-культурні, тематико-ідеографічні, народно-етимологічні, когнітивно-дискурсивні, емотивно-аксіологічні, психолінгвістичні, зіставні тощо – фразеологічна семантика завжди перебуватиме на передньому плані наукових розшуків. Саме ця семантика дає змогу виявити не лише зовнішній базовий ресурс господарської діяльності лінгвоспільноти, але й долучитися до її внутрішнього, психічного й духовного світу, пояснити зсуви, зміни, трансформацію в системі пріоритетів, цінностей, ідеалів, потреб етносу, породжених історичними, ідеологічними, соціальними, економічними, політичними, культурними, екологічними чинниками.

Актуальність вибору теми пропонованої студії зумовлена фрагментарністю досліджень німецькомовних фразеологічних одиниць із анімальним компонентом, відомих у фразеології під іншою назвою – «фразеологізми-зооніми». Всі зооніми фактично можна використати для характеристики людини або її діяльності, що пояснюємо біологічними й генетичними особливостями [8, с. 158].

Метою статті є виявлення семантичних типів ФО із зоонімом *Hund* «собака; пес».

Відповідно до мети необхідно вирішити такі завдання: 1) окреслити смислове наповнення слова *Hund* у сучасній німецькій мові; 2) розглянути етимологію зооніма *Hund*; 3) описати пряме й перенесене значення *Hund* у семантичній структурі ФО.

2. Лексема *Hund*

2.1. Словникова семантика та етимологія

Об'єктом нашого дослідження є зоонім *Hund*, предметом – семантика фразеологічних одиниць із компонентом *Hund* у сучасній німецькій мові.

Матеріалом розвідки обрано тлумачні [13] словники, фразеологічні [10; 11], двомовні (німецько-український) [6] та збірки німецьких прислів'їв і приказок [1; 3].

У ході дослідження використано як загальнонаукові (аналіз, синтез) методи, так і лінгвістичні в тому числі аналіз словникових дефініцій для з'ясування смислового та змістового наповнення фе-

номену, етимологічний аналіз для встановлення первісної мотивації слова *Hund*, контекстуальний аналіз для виокремлення названого елемента в семантичній структурі сучасних німецькомовних фразеологічних одиниць, описовий метод для висвітлення семантичних властивостей емпіричного матеріалу, дистрибутивно-валентний аналіз для виявлення позиції і взаємодії слова *Hund* з іншими компонентами ФО та реконструкції його контекстуального значення, метод кореляції мовних та позамовних чинників для окреслення культурної, соціальної та психологічної сфери етносу.

Слово *Hund* уживається у трьох значеннях: 1) на позначення терміна, 2) на позначення функціонального стилю і 3) в переносному значенні [13, с. 508].

Семантика терміна, як відомо, відрізняється від семантики слова, по-перше, логічним узагальненням ознак однорідних предметів, по-друге, семантичною співвіднесеністю з окремим класом, рядом, видом предметів, по-третє, наявністю дефініції, по-четверте, логічною співвіднесеністю зі значенням інших термінів у межах певної системи, по-п'яте, зв'язком із певною професійною діяльністю [5, с. 32].

У цьому контексті термін «Hund» узагальнює ознаки диких і свійських тварин, номінує цих тварин як клас ссавців родини собачих, характеризує їхні функції: дикі собаки, що мешкають у природі і не були приручені людиною, «контролюють» чисельність тварин і знищують слабких і хворих особин; свійські собаки – охороняють майно / хазяїна / обійстя, пасуть худобу, допомагають на полюванні, обслуговують наукову діяльність людського суспільства.

Попередньо зауважимо, що в складі ФО сучасної німецької мови термін «Hund» не служить засобом називання відповідного наукового поняття, створює враження реальних подій і фактів, допомагає мовцю сприйняти навколишній світ із позиції фахівця, професіонала. Щоправда, в юриспруденції словосполучення *alter Hund* уживають як жаргонізм для позначення старої справи, старого процесу, старого позову [10, с. 309].

Загалом, смислова структура *Hund* є не просто сукупністю зоологічного терміна, функціонального стилю й перенесеного значення, але й ієрарх-

ічною сукупністю окремих лексико-семантичних варіантів, з-поміж яких основне значення кодифікують терміном, а похідні значення – функціональним стилем і метафорою.

Етимологію сучасного німецького іменника *Hund* (VIII ст.) зводять до дентального розширення іє. кореня **ku-ōn* «собака; пес». Спорідненими вважають давньоіндійське *śvā́*, грецьке *kýōn*, давньоірландське *cú*, кімрське *ci*, литовське *šuo*, тохарське АВ *ku*, єгипетське *suwani-*, хетське *kuwaš*. Існує думка як щодо обмеження глибинної реконструкції денотативного значення іє. кореня **ku-ōn* [12, с. 388], так і його похідності від іє. кореня **ke* «рудий, коричневий, червоний» [4, с. 248], тобто назва собаки мотивована колірною ознакою. Разом з цим первинну семантику кореня передбачають у вигляді ріє. **k^wa-* «гірська тварина», його давній суфікс **-na* маркує частину «одна із...», кінцевий формант **-da* виконує граматичну функцію двоїни / множини [9, с. 43, 51]. Загалом ріє. **k^wanada* мало смисл «одна із гірських тварин». З часом значення слова розширилось, і воно стало вживатися як антипод до слів *рудий, коричневий, червоний* [2, с. 8, 9], які номінували будь-яку собаку (порівн.: *er ist bekannt wie ein bunter [scheckiger] Hund* «розм. його кожний собака знає» [6, с. 339]) та до номенів *собака, пес*, орієнтованих на якість страви (порівн.: *schmecken wie Hund* «розм. гидота» [11, с. 379, 671]).

Таким чином, семантика слова *Hund* могла розвиватися у напрямку: ріє. **k^wanada* «одна із гірських тварин» → іє. **ke* «рудий, коричневий, червоний» / **ku-ōn* «собака; пес».

2.2. Морфологічні особливості та специфіка контекстуальної семантики

Спостереження над емпіричним матеріалом показує [1; 3; 6; 10; 11], що семантика *Hund* пов'язана з двома лексико-граматичними класами слів: **іменником**, що вживається в однині *Lass den Hund bellen, singen kann er nicht* [1, с. 50] і множині *Bellen und Beisen soll man den Hunden überlassen* [там само], супроводжується трьома видами артиклів: 1) означеним *Wo der Hund bellt, da mag er ach fressen* [там само, с. 92], 2) неозначеним *Einen alten Hund ist schlecht bellen lernen* [там само, с. 34], 3) нульовим *alter Hund* «лайл. старий пес; юр. жарг. стара справа, старий про-

цес, старий позов; старий скарб», *blinder Hund* «суп без жиринки, кава», *blöder Hund!* «лайл. собака! пес!» [10, с. 309], *Wer mit Hunden zu Bett geht, steht mit Flöhen auf* [1, с. 89] та **займенником**: 1) особовим *Lass die Hunde bellen, wenn sie nur nicht beißen*. «Нехай пси гавкають, аби лише не кусалися» [3, с. 145] і 2) відносним *Hunde, die bellen, beißen nicht*. «Ті собаки, що дуже гавкають, не кусаються» [там само, с. 126]. Тут реалізуються два типи значень: пряме й перенесене. Пряме значення релевантне зоологічному терміну, глибинна семантика якого охоплює:

вік

(1) *Alte Hunde sind schwer bändig zu machen*. «Старого собаку не привчиш до ланцюга» [там само, с. 12];

досвід

(2) *Begossene Hunde fürchten das Wasser*. «Битому псові досить кия показати» [там само, с. 13];

поведінку

(3) *Bissige Hunde haben zerrissene Ohren*. «Устряв у бійку – чуба не жалій» [там само, с. 32], *ein böser Hund wird selten fett* «присл. злий собака жиром не обростає» [10, с. 311]; **рис** характеру (негатив)

(4) *Bissige Hunde fahren in jeden Stein*. «Злий пес на кожен камінь кидається» [3, с. 32];

психічний стан

(5) *Der einsame Hund hüte dich, gegen die Wölfe zu helfen*. «Не слід самотньому собаці на вовчу зграю гавкати» [там само, с. 54];

згуртованість

(6) *Viele Hunde sind des Hasen Tod*. «Де багато гончих, там зайцю смерть» [там само, с. 191]; **функції**

(7) *Was kümmert's den Mond, dass der Hund ihn anbellt*. «Місяцеві байдуже, що собаки гавкають» [там само, с. 200];

черговість

(8) *den Letzten beißen die Hunde* «останнього собаки рвуть» [10, с. 310; 11, с. 379].

Перенесене значення аналізованого компонента маніфестує:

функціональний стиль у тому числі розмовний (ugs):

(9) *ein krummer Hund* [11, с. 376],

- (10) *da liegt der Hund begraben* [там само, с. 377],
 (11) *auf den Hund kommen* «розм. опустися (про людину), «занепасти (про господарство)»,
 (12) *vor die Hunde gehen (kommen)* «розм. пропасти, загинути, розоритися» [10, с. 310];
стилістичну забарвленість:
 а) жартівливо (scherz)
 (13) *wo die Hunde mit dem Schwanz bellen*,
 б) фамільярно (salopp)
 (14) *da wird der Hund in der Pfanne verrückt*,
 в) брутално (derb)
 (15) *da scheidet der Hund ins Feuer*;
 (16) *scheiß [doch] der Hund drauf!* [11, с. 377],
 г) лайливо
 (17) *alter Hund* «лайл. старий пес»,
 (18) *blöder Hund!* «лайл. собака! пес!» [10, с. 309],
функціональний стиль + стилістична забарвленість: розм. осудливо (ugs. abwertend)
 (19) *ein dicker Hund [sein], ein krummer Hund* [11, с. 376];
стилістичний засіб
 (20) *Hunde flöhen* «прост. робити яку-н. брудну, нудну роботу» [10, с. 310];
порівняння, які утворюють низку образів: жадібність
 (21) *Der Geizhals liegt auf seinem Geld wie ein Hund auf dem Heu.* «Скнара лежить на своїх грошах, як собака на сіні» [3, с. 55],
 безграмотність
 (22) *Die Arbeit wimmelt von Fehlern wie der Hund von Flöhen.* «У роботі помилок, як на собаці бліх» [там само, с. 67],
 неосвіченість
 (23) *Wer länger schläft als sieben Stund', verschläft sein Leben wie ein Hund.* «Багато спати – мало знати» [там само, с. 226],
 якість життя
 (24) *Ein lebender Hund ist besser als ein töter Löwe.* «Краще живий собака, ніж мертвий лев» [там само, с. 90],
 (25) *Die leben wie Hund und Katzen, haben wenig zu Tisch, aber viel zu kratzen* [1, с. 146],
 інтенсивність
 (26) *Hunde an Ketten sind bissiger als alle anderen.* «Собаки на ланцюзі кусючіші, ніж інші» [3, с. 125],
 (27) *Je kleiner das Dorf, je bissiger die Hunde.* «Чим менше село, тим зліші собаки» [там само, с. 132],
 маса тіла
 (28) *Je fetter der Floh, je magerer der Hund.* «Чим гладкіша блоха, тим худіший пес» [там само, с. 131],
 довголіття і здоров'я
 (29) *Willst du lange leben gesund, iss wie die Katze, trink wie der Hund.* «Коли хочеш довго й у здоров'ї жити, мусиш як кіт їсти і як собака пити» [там само, с. 244],
 конфлікт
 (30) *wie Hund und Katze* [11, с. 376],
 (31) *wie die Hunde um einen Knochen (raufen)* «як собаки за кістку (битися)» [10, с. 310],
 ставлення
 (32) *jemanden wie ein Hund behandeln* [11, с. 379],
 знання
 (33) *bekannt sein wie ein bunter / scheckiger Hund* [там само],
 термальність
 (34) *frieren wie ein junger Hund* [11, с. 376],
 бідність
 (35) *leben wie ein Hund* [там само],
 стан
 а) фізичний
 (36) *müde wie ein Hund sein* [там само],
 б) психічний
 (37) *er schüttet's ab wie der Hund den Regen* «йому як з гуски вода» [10, с. 310],
 емоції, почуття
 а) зневага
 (38) *jemanden niederschließen / erschließen / abknallen usw. wie einen [tollwütigen / räumigen] Hund* [11, с. 376],
 б) сором
 (39) *wie ein geprügelter Hund* [там само],
 багатство
 (40) *wie Rothschild sein Hund*,
 негативний смак
 (41) *schmecken wie Hund* [там само],
 просторові параметри
 (42) *Je größer der Hund, je größer der Knüppel* [1, с. 136],
 зайвина

- (43) *es bekommt ihm wie dem Hund das Gras* «це потрібно йому як собаці п'ята нога; не дає йому ніякої користі» [10, с. 310],
школа
- (44) *er taugt dazu, wie ein toter Hund zum Bellen* «з нього толку (помочі), як з козла молока (як з осики груш)» [там само, с. 311], 4
погода
- (45) *bei diesem Wetter jagt man keinen Hund vor die Tür* [11, с. 379].
Переосмислення лексеми *Hund* у складі ФО зумовлює появу нейтральних значень, зокрема, **невинність**
- (46) *Der Unschuldige muss immer den Hund tragen.* «На невинного завжди всіх собак вішають» [3, с. 64],
винагорода
- (47) *Ein Hund floht den anderen.* «За позику – віддяка» [там само, с. 88],
генетична особливість
- (48) *Der Hund läßt das Bellen nicht* [1, с. 136],
чужий
- (49) *Einer kann's so treiben, dass ihn seine eigenen Hunde beißen* [там само],
особистість
- (50) *Der Jäger macht den Hund, nicht der Hund den Jäger* [там само, с. 139],
птиця
- (51) *Wenn der Hund unten liegt, beißen ihn alle Hunde.* «Підстріленого сокола і ворона клює» [3, с. 208],
метафоричних, до прикладу, **частина**
а) тіла
- (52) *Wer nach jemandem bellenden Hunde werfen will, muss viele Steine aufheben.* «До чужого рота не приставиш ворота» [там само, с. 228],
- (53) *Der Schwanz kann nicht mit dem Hunde wackeln* [1, н. 247], *kommt man über den Hund, kommt man auch über den Schwanz* [11, с. 378],
б) об'єкта
- (54) *weiße Hunde* «баранці (на хвилях)» [10, с. 309],
проблема
- (55) *da liegt der Knüppel beim Hund* [11, с. 379],
об'єкти (носії емоційного стану)
- (56) *jetzt geht's rund, erst die Oma, dann den Hund* [там само],
кінесика
- (57) *Wenn der Hund lacht, so weint der Hase* [1, с. 137],
доля
- (58) *Soll der Hund Schläge haben, findet sich bald ein Stock* [1, с. 227],
девіантна поведінка
- (59) *den Hund hinken lassen* «ухилитися від чогон., вдаватися до викрутків, хитрощів» [10, с. 310]
та експресивних, наприклад:
базікання
- (60) *Der Hund bellt vor der eigenen Tür.* «Не слід де завгодно багато балакати» [3, с. 57];
злодій
- (61) *Getroffener Hund bellt.* «На злодієві шапка горить» [там само, с. 115];
лихо
- (62) *Schlafenden Hund soll man nicht wecken.* «Коли тихо, не буди лихо» [там само, с. 172];
небезпека
- (63) *Stumme Hunde und stille Wasser sind gefährlich.* «Тиха вода греблю рве» [там само, с. 180],
підступність
- (64) *Heimlich, das ist der Hund Art* [1, с. 186],
лестоші
- (65) *Man füttert den Hund um des Herrn willen* [там само, с. 136–137],
подарунок
- (66) *Wenn man mit einem Knochen nach dem Hund wirft, so bellt er nicht* [там само, с. 137],
нещирий друг
- (67) *Man muss sich vor dem Hunde hüten, sein Schatten beißt nicht* [там само].
З викладеного вище, можемо побачити, що семантика ФО з компонентом *Hund* у сучасній німецькій мові корелює з комунікативною ситуацією, культурною системою, концептуальною картиною світу. Гіпотетично формування цієї семантики можна звести до трьох основних типів, що відображають семантичні відношення ФО з компонентами, що її утворюють: семантика компонента *Hund* впливає на семантику інших компонентів ФО й зумовлює появу нового значення (*Schlafenden Hund soll man nicht wecken*), семантика інших компонентів ФО впливає на семантику компонента *Hund* і зумовлює появу нового значення (*Wer länger schläft als sieben Stund', verschläft sein Leben wie ein Hund*), семантика компонента *Hund*

і семантика інших компонентів ФО беруть участь рівною мірою у творенні нового значення (*Stumme Hunde und stille Wasser sind gefährlich*). У результаті наведеного семантичного процесу ФО одержує певне значення, отже, семантика компонента *Hund* виконує функцію оператора або модифікатора. Будучи оператором, компонент *Hund* привносить в інші компоненти ФО негативні семи 'занедбаність', 'смерть', 'бруд', 'агресія', 'лихо', 'хижак', як модифікатор підсилює два різновиди сем а) негативні: 'жадібність', 'паразит', 'байдужість', 'зайвина', 'школа', 'погана погода', 'базікання', б) позитивні: 'багатство', 'віддяка', 'білий колір'. Перевага негативних сем підтверджує факт неоднорідності лексичної семантики *Hund*. Подібне явище можна інтерпретувати як доказ правомірності висновку про те, що *собака* в житті німецького етносу має негативний сенс.

3. Висновки

Розглянувши семантику ФО з компонентом *Hund* у сучасній німецькій мові, ми виокремили насамперед пряме, перенесене, стилістично забарвлене, нейтральне (загальноживане), метафоричне та експресивне значення, установили їхні лексико-семантичні різновиди та реконструювали систему образів. Семантична структура аналізованих мовних одиниць формується під впливом лінгвальних та екстралінгвальних чинників.

До лінгвальних чинників належать: переосмислення значення вільних словосполучень і речень, що супроводжується повною або частковою деактуалізацією суттєвих ознак тварини, переосмислення стійких словосполук нефразеологічного характеру, гіперболізація або літотизація (применшення) образу свійської тварини.

Екстралінгвальні чинники пов'язані з природними явищами, релігійними віруваннями, історією, внутрішньою політикою, економікою, трудовими відносинами, соціальним статусом, інтелектом, емоційною сферою, соціально-психологічними феноменами (спілкування, міжособисті стосунки), духовністю, розвитком літератури та мовних і мовленнєвих норм.

Перспективу подальшого дослідження убачаємо у виявленні семантики ФО з іншими анімальними компонентами, як-от наприклад: *Adler*,

Affe, Bär, Ente, Esel, Gans, Fisch, Fuchs, Katze, Maus, Pferd тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байер Х. Немецкие пословицы и поговорки / Х. Байер, А. Байер. – М. : Высш. шк., 1989. – 392 с.
2. Козак Т.Б. Лексико-семантична група слів, які позначають колір у німецькій мові (діахронічне дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Т.Б. Козак. – Одеса, 2002. – 20 с.
3. Кудіна О.Ф. Перлини народної мудрості. Німецькі прислів'я та приказки / О.Ф. Кудіна, О.П. Пророченко. – Вінниця : Нова книга, 2005. – 320 с.
4. Левицкий В.В. Этимологический словарь германских языков: в 3 т. / В.В. Левицкий. – Черновцы : Рута, 2000. – Т. 1. – 263 с.
5. Махачашвілі Р.К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови в техносфері сучасного буття : монографія / Р.К. Махачашвілі. – Запоріжжя : ЗНУ, 2008. – 204 с.
6. Мюллер В. Великий німецько-український словник / В. Мюллер. – К. : Чумацький Шлях, 2012. – 792 с.
7. І Таврійські філологічні читання : матеріали наук.-практ. конф. [«І Таврійські філологічні читання»], (Херсон, 27–28 лют. 2015 р. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – 264 с.
8. Попкова О. Політична зоонімна фразеологія та політична метафора в сучасних ЗМІ / О. Попкова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика». – Херсон : Вид-во ХДУ, 2011. – Вип. 14. – С. 158–161.
9. Таранець В.Г. Арії. Слов'яни. Руси: Походження назв Україна і Русь / В.Г. Таранець. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2004. – 296 с.
10. Фразеологічний словник німецької мови / [уклад. Л.С. Осовецька, К.М. Сільвестрова]. – К. : Рад. шк., 1964. – 716 с.
11. DUDEN. Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik / [Hg. Wermke M., Kunkel-Razum K., Scholze-Stubenrecht W.]. – Mannheim : Dudenverl., 2002. – Bd. 11. – 955, [5] S.
12. KLUGE. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache / [beab. von E. Seebold]. – Berlin : Walter de Gruyter, 1999. – 921, [3] S.
13. WAHRIG. Wörterbuch der deutschen Sprache / [von R. Wahrig-Burfeind]. – München : dtv, 2012. – 1152 S.

REFERENCES

- Beyer, H., and Beyer, A. (1989). *Nemetskie poslovitsy i pogovorki [The German proverbs and proverbial phrases]*. Moscow: Higher school Publ.
- Gikov, L.V. (2015). The functions of German phraseology. *I Tavriyski filologichni chytannya, 27–28 lyutogo 2015, Kherson [Proc. 1st Tavriya*

- philological reading 27–28 February 2015, Kherson*. Kherson, 74–76.
- Kozak, T.B. (2002). *Leksyko-semantychna grupa sliv, yaki poznachayut kolir u nimetskiy movi (diachronichne doslidzhennya). Avtoref. dys. kand. filol. nauk [The lexiko-semantic group of words denoting «colour» in the German language (diachronic investigation). Cand. philol. sci. diss. synopsis]*. Odesa. 20 p. (in Ukrainian)
- Kudina, O., and Prorochenko, O. (2005). *Perlyny narodnoi mudrosti. Nimetski pryslivya ta prykasky [The pearls of people's wisdom. The German proverbs and proverbial phrases]*. Vinnytsya: Neu Book Publ.
- Levytskyi, V.V. (2000). *Etimologicheskii slovar germanskikh yazykov: v 3 t. [Etymological Germanic dictionary: in 3 volumes]*. Chernovtsy: Rue Publ.
- Makhachashvili, R.K. (2008). *Lingvofilosofski parametry innovatsiy angliyskoi movy v tekhnosferi suchasnogo buttya [Linguistic and philosophical parameters of English neologisms by technical sphere]*. Zaporizhzhya: Zaporizhzhya University Press.
- Müller, V. (2012). *Velykyi nimetsko-ukrainskyi slovnyk [The gross German-Ukrainian dictionary]*. Kyiv: Chumak Road Publ.
- Osovska, L.S., and Silvestrova, K.M. (eds.). (1964). *Frazeologichnyi slovnyk nimetskoi movy [Phraseological German dictionary]*. Kyiv: Soviet school Publ.
- Popkova, O. (2011). *Politychna zoonimna frazeologiya ta politychna metafora v suchasnykh ZMI [Political animal phraseology and political metaphor in modern mass-speaking media]*. *Visnyk Kherson. state un-ty. – Kherson. State Univ. Messenger, 14*, 158–161 (in Ukrainian)
- Seebold, E. (ed.). (1999). *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Taranets, V.G. (2004). *Arii. Slovyany. Rusy: Pokhodzhennya nazv Ukraina i Rus [Aryans. Slavs. Russ: The Origin of the Names Ukraine and Rus]*. Odesa: ORISA NASA Publ.
- Wahrig-Burfeind, R. (ed.). (2012). *Wörterbuch der deutschen Sprache*. München: dtv
- Wermke, M., Kunkel-Razum, K., and Scholze-Stubenrecht, W. (eds.). (2002). *Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik*. Mannheim: Dudenverlag